جامعه مدنی
پرونده‌های کوچک برای تشکل‌های مردم‌نهاد

عکس: خبرگزاری ایرنا

گزارشی از فعالیت‌های موسسه دارویی- درمانی مدد که به‌عنوان ستاد پشتیبانی با دیگر ان جی اوها همکاری دارد

چتری برای حمایت از موسسات خیریه

طرح نو | /سارا شمیرانی | سال ۸۰ بود که قرار شد جمعی از پزشکان با همکاری مهندسین موسسه‌ای را راه‌اندازی کنند که بتواند به عنوان پشتیبان با دیگر ان جی اوها همکاری داشته باشد.

درواقع انجمن‌های مختلفی که در رابطه با بیماری‌هایی مثل صرع یا ام‌اس یا دیگر بیماری‌ها فعالیت می‌کردند، نیاز به یک حامی داشتند تا بتوانند فعالیت‌های بیشتر و بهتری داشته باشند. برای همین هم موسسه دارویی- درمانی مدد تأسیس شد تا بتواند به‌عنوان یک شبکه مرکزی، در کنار این موسسات قرار گیرد.

موسسه‌ای که در طول این سال‌ها تلاش کرده بازوی قدرتمندی برای دیگر ان جی اوها باشد و به عنوان یک شبکه مادر موسسات مختلف را تحت پوشش قرار دهد.

کاری که نمونه آن کمتر در کشور وجود داشته و به‌عنوان یک فعالیت مدنی تجربه تازه‌ای به حساب می‌آید. به همین بهانه «طرح نو» در این شماره سراغ موسسه دارویی- درمانی مدد رفته و با سیدعلیرضا قهاری، رئیس این انجمن گفت‌وگو کرده است. گفت‌وگویی که در قالب این گزارش به ابعاد مختلف این موسسه طی ۱۴سال فعالیت مستمر می‌پردازد.

سال‌های کمیابی دارو

همیشه یک اتفاق کوچک یا یک تجربه شخصی باعث می‌شود تا افراد مختلف دست به یک اقدام کلی بزنند. اقدامی که می‌تواند نفع شخصی به همراه داشته باشد یا نه درنهایت به یک خیر عمومی منجر شود. علیرضا قهاری درباره سال‌های اولیه تشکیل شدن موسسه و ایده‌ای که باعث شد پزشکان مختلف را گرد هم جمع کند، می‌گوید: «اوایل سال‌های هشتاد مشکلات دارویی در کشور زیاده شده بود. کمیابی داروها باعث می‌شد تا مردم مشکلات زیادی داشته باشند و از طرفی موسساتی که بیماران مختلف را تحت پوشش قرار می‌دادند، نتوانند به درستی فعالیت کنند. از طرفی برخی از پزشکان بودند که می‌توانستند داروهای خاصی را وارد کنند. درواقع آنها مجوز انجام این کار را داشتند. همان سال‌ها با جلب نظر معاونت وقت وزارت بهداشت به این نتیجه رسیدیم که اگر بتوانیم در زمینه دارویی ورود کنیم کمک بزرگی به مردم و انجمن‌های مختلف کرده‌ایم. به همین دلیل از پزشکانی که این امکان را داشتند خواستیم که به موسسه مدد بپیوندند و در زمینه تأمین داروی موسسات مختلف کمک کنند. با همین کار کم کم فعالیت‌های موسسه گسترده شد و در زمینه‌های دیگر هم رشد پیدا کرد. همان سال‌ها ما فراخوانی دادیم و از مردم خواستیم تا داروهایی که مورد نیازشان نیست را برای ما بفرستند. بعد از کار کارشناسی که روی آن انجام می‌شد و از صحت و سالم بودن داروها که مطمئن می‌شدیم، آنها را تفکیک می‌کردیم و به‌صورت رایگان در اختیار درمانگاه‌های خیریه می‌گذاشتیم. این کار که به‌عنوان طرح بسته سلامت مطرح شده بود، همچنان در موسسه دارویی -درمانی مدد پیگیری می‌شود. کار موسسه مدد البته تنها به مسأله دارو ختم نشد. حضور مهندسین مختلف که عضو هیأت امنای موسسه بودند از این جهت برای مدد اهمیت داشت که موسسه را وارد کارهای فنی و ساختمانی می‌کرد. خیلی از واحدهای مختلف که نیاز به تکمیل شدن داشتند به کمک همین مهندسین ساخته شد. به‌خصوص مراکزی که خانواده‌های بیماران را تحت آموزش قرار می‌داد، به ساختمان و تجهیزات فنی نیاز داشتند که چنین اقداماتی از طرف موسسه مدد و با کمک مهندسین صورت می‌گرفت. موسسه‌ای که سعی می‌کرد با حمایت مستقیم خود از ان جی اوها و خیریه‌ها، به صورت شبکه‌ای در همه زمینه‌ها فعالیت داشته باشد و تنها در یک حوزه خاص فعالیت نکند. از تکمیل و تجهیز درمانگاه‌ها و موسسات گرفته تا تأمین مسکن برای همراهان بیماری که جایی برای خواب نداشتند و ان جی اوها نمی‌توانستند برای همراه بیمار کاری کنند از جمله کارهای موسسه مدد بود که صورت گرفت. همکاری شهرداری و بهزیستی هم در این سال‌ها باعث شد تا مددجوهای مختلفی به مدد معرفی شوند. معاونت اجتماعی شهرداری مددجوهای مختلفی را معرفی می‌کند تا این موسسه بتواند هزینه‌های دارو و درمان آنها را بر عهده بگیرد، چرا که به گفته علیرضا قهاری اولین هدف موسسه کمک به بیمار نیازمند است که این کمک چه از طریق دارو و چه از طریق درمان انجام می‌شود.

تجهیزاتی که به دست موسسات مختلف می‌رسد

مهندس قهاری در توضیح بیشتر فعالیت‌های مرکزی موسسه مدد می‌گوید: «خیلی از تجهیزات پزشکی هستند که به واسطه پزشکان مختلف به موسسه اهدا می‌شود و ما آنها را بین موسسات مختلف تقسیم می‌کنیم. به‌هرحال این که هیأت امنای مدد را پزشکان تشکیل داده‌اند، باعث شده تا موسسه در این زمینه بتواند خوب عمل کند. مثلا بارها شده که ویلچرهای زیادی به مدد اهدا می‌شود که ما آنها را به دست موسسه حمایت از معلولان می‌رسانیم یا تجهیزات پزشکی دیگر متناسب با فعالیت هر موسسه به آن اهدا می‌شود. البته اهداف موسسه در طول این ۱۵ سال تغییر کرده است. برنامه‌های جدیدی به آن اضافه شده که شکل فعالیت‌های موسسه را تغییر داده. مثلا یکی از مهم‌ترین کارهایی که در این سال‌های اخیر به آن اهمیت داده شده، حوادث غیرمترقبه و بلایای طبیعی بوده است. وقتی زلزله اتفاق می‌افتد، موسسه آمادگی دارد که به کمک سانحه‌دیده‌ها برود که البته این یک فعالیت مقطعی است اما برای موسسه اهمیت زیادی دارد، چراکه حامی بازماندگان می‌شود و در صورت نیاز به حمایت‌های بیشتر، آنها را به دیگر موسسات معرفی می‌کند. قهاری ادامه می‌دهد: «یک مرکز متمرکز تشکیل داده‌ایم تا بیماران نیازمند را معرفی کنیم، البته در حد توان موسسه کمک مالی هم به بیماران نیازمند می‌شود اما بیشتر به‌عنوان یک مرکز جامع سعی می‌کنیم، موسسات و ان جی اوهای مختلف را حمایت کنیم. واقعیت این است که ما امکان تحقیق کردن درباره بیماران را نداریم. به همین دلیل نمی‌توانیم خودمان وارد این مسأله شویم اما به هر کسی که به ما بیماری معرفی کند، اعتماد می‌کنیم. البته این اعتماد از آنجایی نشأت می‌گیرد که موسسات حمایتی مختلفی ما را می‌شناسند و کسانی که تحت پوشش هیچ جا نیستند و به مرکز ما مراجعه می‌کنند هم دست خالی برنمی‌گردند. نمونه آن برادران افغان ما هستند که متاسفانه هیچ حمایتی نمی‌شوند. با این حال این افراد که به موسسه مراجعه می‌کنند، هزینه‌های درمان آنها تقبل می‌شود و در حد توان به آنها کمک‌های درمانی می‌شود.

برنامه ۵ ساله برای پیوستن به سازمان ملل

موسسه درمانی - دارویی مدد به‌عنوان یک شبکه مادر به‌صورت مستقیم با ۳۵ موسسه دارویی -درمانی در تماس است و هر وقت که از آنها کمکی خواسته باشند، مدد به یاری آنها می‌رود. علیرضا قهاری اما معتقد است، در حال حاضر نیروهای داوطلب در موسسه بیشتر از هر وجه نقدی برای آنها ارزشمند هستند چرا که در حوادث طبیعی که یکی از اقدامات مهم موسسه است، به‌عنوان بازوی قوی مدد به یاری مردم می‌روند. او در پایان برای آینده مدد از برنامه‌های مختلفی نام می‌برد که امیدوار است همه آنها را به ثمر برساند.

قهاری می‌گوید: «ما برای توسعه موسسه یک برنامه راهبردی تعیین کرده‌ایم و با خودمان قرار گذاشتیم که در ۵سال آینده عضو مشورتی سازمان ملل شویم، چرا که جزو موسساتی هستیم که از نظر نوع خدمات کمتر نمونه آن در کشور وجود دارد. درواقع موسسه‌ای که به‌صورت مادر موسسات، خیریه‌های دیگر را حمایت می‌کند و زمانی وارد کار می‌شود که خیریه‌ها توان انجام یک کار خاص را ندارند، اتفاقی نیست که نمونه آن زیاد باشد. درواقع تلاش کردیم مثل یک ستاد پشتیبانی عمل کنیم که خدارا شکر تا اینجای کار خوب عمل کردیم. یکی دیگر از چشم‌اندازهای موسسه هم تشکیل یک شبکه همبستگی قدرتمند بین ان جی اوهای مختلف به نام «احد» است که بتواند یک شبکه سلامتی باشد. شبکه‌ای که بتواند ان جی‌اوهای مختلفی که در زمینه دارو و درمان فعالیت دارند را دور هم جمع کند و آن را حمایت کند چراکه معتقدیم اگر این انجمن‌ها حمایت نشوند، رو به خاموشی می‌روند و ما در ایران برای پا گرفتن موسسات حمایتی به‌شدت به کمک عمومی نیاز داریم. برای رسیدن به این راه هم همیشه دو استراتژی در نظر گرفته‌ایم. یکی این که بلندپروازی‌های زیادی نکنیم که مجبور به توقف شویم. درواقع همیشه سعی کردیم در یک حرکت منطقی باشیم که سقوط نکنیم و مشکلات اقتصادی، ما را از بین نبرد. دوم این که کمک‌های مالی را کسانی کردند که همیشه اعتماد داشتند و سعی کردیم که این اعتماد را از بین نبریم. ما قرار نیست کار دولت را انجام دهیم اما بازوی آن هستیم و می‌خواهیم قدرتمند عمل کنیم.

پزشکان خیر وارد عمل می‌شوند

خیرین همواره نقش مهمی در بقای یک موسسه خیریه دارند. کسانی که اگر کمک‌های خودشان را دریغ کنند قطعا موسسه را با مشکل مواجه می‌کند. علیرضا قهاری درباره نوع این کمک‌ها به «شهروند» می‌گوید: ما دو نوع کمک دریافت می‌کنیم. کسانی که ما آنها را می‌شناسیم و نزدیک به ۲۵۰ نفر هستند و به‌صورت مستمر کمک می‌کنند و گروه دیگر که آماری از تعداد آنها نداریم، چرا که از طریق قلک‌هایی که پخش می‌کنیم به موسسه کمک مالی می‌کنند. البته واقعیت این است که جامعه کمک کننده به ما کم است، چرا که خیلی تبلیغ نکرده‌ایم و قلک‌ها را هم در جاهای عمومی نگذاشتیم اما با این حال کمک‌ها آنقدری بوده که مریضی را پشت در نگذاریم. به نظر من مهم‌ترین کاری که موسسه انجام می‌دهد، مربوط به زمانی است که بیمار نیاز به یک جراحی با هزینه‌های بالا دارد. این کار از طریق پزشکان خیری که چنین عمل‌هایی را به صورت رایگان انجام می‌دهند و همکار ما هستند، انجام می‌شود. پزشکانی که قابل شمارش نیستند و در صورت نیاز اعلام حضور می‌کنند و از هیچ کمکی دریغ ندارند.

نگاه ۱

داروهای مانده در خانه خود را به ما بسپارید

بهروز بی‌رشک | عضو هیات‌مدیره انجمن مدد

نیاز به حضور سازمان‌های مردم‌نهاد و کمک‌های مردمی، امری است که از دیرباز مرسوم بوده است. این کمک‌ها در زمان‌های مختلف، در قالب‌های گوناگون انجامی می‌گرفته و افراد نیز همواره به خاطر آرامش روانی ناشی از این امر، بسیار به سمت کارهای خیر گرایش دارند اما درخصوص راه‌اندازی موسسه خیریه‌ای که به بخش دارو و درمان مرتبط باشد، باید گفت که این کمبود همواره احساس می‌شد و به دلیل افزایش تعداد بیماران و افزایش هزینه‌های درمان آنها، این کاستی بیش از پیش عامل ایجاد مشکل برای بیماران و خانواده‌هایشان بود. از سوی دیگر، عدم وجود حمایت‌های لازم و پشتیبانی توسط دولت نیز خود مزید بر علت است تا نیاز به انجمن‌هایی از این دست بیشتر احساس شود.

من برای انجام این کار، انگیزه‌های شخصی نیز داشتم. چرا که به واسطه شغلم که در وزارت بهداشت و درمان است، با بسیاری از افراد مواجه می‌شدم که به دلیل نداشتن استطاعت مالی، امکان خریداری دارو برایشان فراهم نبود. همین امر هم عامل پیوستن من به این انجمن بود تا شاید بتوانم برای کسانی که در این خصوص بضاعت کافی ندارند، امکاناتی را فراهم آورم. نکته دیگری که در بحث دارو وجود دارد و بسیار هم مورد غفلت واقع می‌شود، این نکته است که بسیاری از ما در خانه‌های‌مان داروهایی داریم که به دلیلی تجویز شده و اما بیش از استفاده ما بوده است. این داروها در خانه می‌ماند و بعضا تاریخ مصرف‌شان نیز تمام می‌شود. یکی از مواردی که در انجمن تصمیم گرفتیم به آن بپردازیم، این نکته بود که با ساماندهی این داروها، آنها را به نیازمندانشان برسانیم و از این‌رو ساماندهی این امر نیز از جمله کارهایی است که در انجمن مدد روی آن کار می‌کنیم. هر چند در این راستا کارهای بسیاری باید انجام گیرد چرا که بسیاری، با این فعالیت انجمن ما آشنایی ندارند.

هر چند این امر سینه به سینه مطرح شد و بسیاری از طریق دوستان و آشنایانشان با ما آشنا شدند و کسانی را داشتیم که ویلچر یا سایر وسایل از این دست را به موسسه هدیه دادند. کمک‌های مردمی هم گسترده بود و موجب شد که ما بتوانیم به‌عنوان یکی از نخستین انجمن‌ها در زمینه دارو و درمان پیشگام باشیم. البته چنانچه سیستم اطلاع‌رسانی خود را بیشتر کنیم و مکانی داشته باشیم که این گونه خدمات را از طریق آن بتوان گسترش داد، قطعا وضع بهتر خواهد بود. ما برای پیگیری‌های ثبت این موسسه هم زمان بسیاری صرف کردیم و این کار برایمان خیلی وقت‌گیر بود که اگر موانع بر سر راه نبودند، قطعا کارها بهتر پیش می‌رفت. این درحالی است که تا آنجایی که اطلاع دارم مستقیما کمکی از وزارت بهداشت نیز نمی‌گیریم. در کنار آنچه گفته شد، افراد بسیاری اعم از پزشک، داروساز و افرادی که مایل به کمک مالی بودند و... انجمن را رها نکردند اما باید بدانیم که در کنار حمایت‌های گوناگون ما نیازمند حمایت و کمک دولت نیز هستیم؛ البته نه در زمینه مالی، بلکه حمایت‌های روانی و از سویی برداشتن موانع پیش‌رو.

نگاه ۲

سختی‌ها و تنگناهای مدد

سریرا قهاری | عضو هیات‌مدیره انجمن مدد

موسسه مدد در حال حاضر و بعد از گذشت ۱۲ سال از فعالیت مستمر، بر بسیاری از مشکلات فائق آمده است.

برای مثال، برگزاری بازارچه خیریه، در طول این سال‌ها بیشترین زحمات را برای این موسسه و سایر موسسات خیریه داشته است. مطول بودن اخذ گواهی‌های تأیید صلاحیت از طرف مقامات مسئول نیز از مشکلات سال‌های گذشته موسسه است. با این وجود اما در دوره تازه از فعالیت، مشکلات موجود بیشتر برمی‌گردد به تغییرات پیاپی دستورالعمل‌ها، اساسنامه‌ها و بخشنامه‌های دستگاه‌های نظارتی و انطباق دادن وضع حقوق موسسات با این تغییرات که مشکل‌آفرین شده است.

به‌عنوان مثال، چنانچه بخواهید سازمان بهزیستی، دستگاه نظارتی شما باشد، باید اساسنامه و شرایط آن سازمان را دارا باشید و چنانچه معاونت اجتماعی وزارت کشور را انتخاب کنید، به‌گونه دیگری با شما رفتار می‌شود. وزارت کار و امور اجتماعی و سایر ارگان‌های نظارتی هم اگرچه ترجیح می‌دهند که NGOهای بیشتری را در آمار خود داشته باشند ولی آنچنان مقررات دست‌وپاگیری را برای ثبت و تأیید NGOها دارند که گاه انسان را از مسیر خود منحرف می‌کند. یادم می‌آید حدود ۱۲ سال پیش که برای تشکیل پرونده در وزارت کشور آن زمان تلاش می‌کردم اشک مرا درآوردند، بیشتر از این جهت که فکر می‌کردم ما که برای موسسه خیریه (و نه تشکیل بنگاه اقتصادی) از جان و دل مایه می‌گذاریم، چرا باید اینچنین مورد بی‌مهری قرار گیریم! فکر می‌کنم هنوز هم علت عدم رشد کمی NGOها همین مقررات دست‌وپاگیر برای انجام کارهای داوطلبانه است.

خدا را شکر حمایت مردم از موسسات خیریه‌ای که مورد تاییدشان است، باعث می‌شود که دلگرمی‌هایی به‌وجود بیاید اما در مقابل کم‌لطفی‌های دستگاه‌های نظارتی و قانون‌گذار وجود دارد؛ به قول یکی از دوستان، اینطور اجر کارمان بیشتر می‌شود!

آینده متصور، برنامه‌های پیش‌رو، نیروهای داوطلب

در وضع فعلی و بدون داشتن کمک‌های دولتی و بخش عمومی، برنامه‌های موسسه محدود به توان مالی و حمایت مردمی است و با توجه به امکانات مددیاران با پیشرفت کمی روبه‌روست، اگرچه سیر صعودی داشته است.

موسسه خیریه مدد همواره، باتوجه به نوع فعالیت خود، حمایت مستمر مددیاران را داشته، با این حال ظرفیت پذیرش کمک‌های بیشتر برای پوشش نیازمندان و بیماران کم‌توان (از نظر مالی) را دارد.

توقع از سازمان‌های دولتی این است که اگر خواهان NGOهای قوی و بزرگی هستند، آنها را تقویت و حمایت کنند تا در مواقع نیاز و اضطرار این سازمان‌های مردم‌نهاد بتوانند به یاری مردم بشتابند و به‌عنوان بازوان قدرتمند دولت عمل کنند. برنامه‌های موسسه مدد در قالب برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت شکل گرفته است. با توجه به استراتژی و چشم‌انداز موسسه، تأیید شده که علاوه‌بر اجرای باکیفیت برنامه‌های کوتاه‌مدت، برنامه‌های میان‌مدت و بلندمدت نیز در همان جهت حرکت کند.

به‌عنوان مثال، از هزینه داوطلب در بخش مددکاری، یک‌نفر به آموزش گروه چندنفره برای حضور در حوادث غیرمترقبه می‌پردازد، در عین حال که از وظیفه اصلی در برنامه‌های کوتاه‌مدت نیز غافل نمی‌شود.

در پایان خوب است بگوییم برنامه‌های جاری و آینده موسسه مدد حول ۳ محور اصلی قرار دارد:

۱- ارتقای کیفیت خدمات‌رسانی به مددجویان

۲- آموزش نیروهای داوطلب برای حضور در حوادث غیرمترقبه و طبیعی

۳- تقویت تشکل‌ها و NGOهای حمایتی دیگر.

عکس: سعید غلامحسینی | شهروند